

Handläggare
Erik Nordstrand
Telefon: 08-50825204

Till
Socialnämnden
2025-02-18

Remiss av Effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare (SOU 2024:93)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, Dnr KS 2024/1448

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Sammanfattning

Utredningen om effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare syftar till att stärka de brottsbekämpande myndigheternas möjligheter att hantera brott begångna av unga. Fokus ligger på utökade tvångsmedel, förbättrad rättssäkerhet för barn och förslag på författningsändringar.

De huvudsakliga förslagen om tvångsmedel mot barn är:

- förlängd häktningstid, vilket innebär att den maximala häktningstid för barn höjs från tre till fem månader.
- utökade tvångsmedel, vilket innebär att åtgärder som avspärning, husrannsakan och kroppsbesiktning kan tillämpas på barn under 15 år. Tidsfristen för kroppsbesiktning förlängs till sex timmar.
- biometriska uppgifter, vilket innebär nya metoder som video, röstprov och handstilsprov tillåts och får registreras i polisens register vid allvarliga brott.

De huvudsakliga förslagen om hemliga tvångsmedel är:

- hemliga avlyssningsmetoder och kameraövervakning föreslås användas i brottsutredningar för barn under 15 år vid misstanke om brott med minimistraff på fyra års fängelse.
- tillstånd ges för Säkerhetspolisen att i underrättelseverksamhet använda hemliga tvångsmedel mot barn i syfte att förhindra allvarliga brott, inklusive terrorism.

Socialförvaltningen
Avdelningen för strategi och utveckling

Storforsplan 36
Box 44
123 21 Farsta
Växel 08-50825000
Fax
socialforvaltningen@stockholm.se
<https://start.stockholm>

Utredningen ger också förslag på generella tvångsmedel. Dessa generella tvångsmedel ger möjlighet till snabbare beslut om hemliga tvångsmedel vid brådskande fall samt gruppkvarhållande. Det sistnämnda innebär att Polisen får rätt att tillfälligt kvarhålla

grupper vid brottsutredningar. Enligt utredningen förväntas förslagen leda till effektivare brottsutredningar och fler upplärade brott. En ökad användning av tvångsmedel kan påverka barns integritet, men förslagen anses vara i linje med barnkonventionen och Europakonventionen.

Förvaltningen instämmer i utredningens problembeskrivning och betonar vikten av att motverka att barn och unga dras in i kriminalitet, särskilt med tanke på ökningen av allvarliga brott som mord, där allt fler barn under 15 år misstänks vara involverade. Samtidigt vill förvaltningen poängtera behovet av att säkerställa att barns rättigheter och behov beaktas enligt barnkonventionen.

Samhällsutvecklingen gör att förvaltningen ser behov av förändrad lagstiftning för att ge barn det skydd och stöd de behöver, särskilt med tanke på rekryteringen av barn till kriminella nätverk. Alla beslut som påverkar barn måste prioritera barns bästa och rätt till delaktighet, vilket även bidrar till att förebygga kriminalitet.

Utredningen brister i att analysera hur förslagen påverkar barn och unga på kort och lång sikt. En djupare analys utifrån barnrättsperspektivet efterlyses. En analys av förslagen utifrån barns och ungas mognadsprocess saknas. Flera av förslagen påverkar socialtjänsten och en mer omfattande analys av de ekonomiska konsekvenserna för socialtjänsten behövs.

Vidare vill förvaltningen lyfta att det saknas resonemang om kompensatoriska åtgärder för att balansera eventuella negativa effekter av lagändringarna. Det finns en risk att utökade befogenheter för tvångsmedel kan drabba barn som inte har begått brott. Detta inkluderar lägre trösklar för husrannsakan och kroppsvisitation, vilket kan påverka både barnet och dess familj.

Förvaltningen noterar att förslagen om biometriska underlag och hemliga tvångsmedel sannolikt påverkar ett litet antal barn, men menar ändå att detta kräver en noggrannare analys. Det finns också några fördelar med vissa av förslagen, då dessa kan leda till att barn avskrivs från brottsmisstankar, vilket är positivt.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har skickat remissen *Effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare (SOU 2024:93)*.

Stadsledningskontoret och Socialnämnden är remissinstanser.

Ärendet

Utredningen har haft i uppdrag att överväga en rad åtgärder i syfte att stärka de brottsbekämpande myndigheternas möjligheter att förhindra, utreda och lagföra brott som begås av unga personer.

Uppdraget har till största delen bestått i att analysera behovet av att utöka möjligheterna att använda tvångsmedel mot barn. En annan

del av uppdraget som gäller barn har varit att analysera deras behov av att få juridiskt biträde i större utsträckning än i dag. De delar av uppdraget som varit generella, det vill säga som inte enbart rört barn, har varit att överväga om tillstånd till vissa hemliga tvångsmedel ska kunna knytas till en person, att analysera behovet av att kunna hålla kvar en grupp av personer under en förundersökning och behovet av att använda tvångsmedel inför eventuell resning. I uppdraget har ingått att lämna nödvändiga författningsförslag.

Utredningens förslag om tvångsmedel mot barn

Förlängd tidsfrist för häktade barn

Utredningen bedömer att det inte finns något tydligt behov av att ändra kraven för att kunna frihetsberöva misstänkta barn i åldern 15–17 år och föreslår därför ingen ändring av kravet på synnerliga skäl för att anhålla och häkta barn. Utredningen anser däremot att den sammanhängande tid som barn får vara häktade innan åtal väcks behöver förlängas. Behovet har sin grund i brottsutvecklingen, som bland annat har lett till att häktningstiderna för barn har ökat kraftigt under de senaste åren. Utredningen föreslår att tidsfristen förlängs från tre månader till fem månader. Förslaget förväntas leda till att något fler barn kommer att vara häktade under längre tid än i dag.

Utökade möjligheter att använda tvångsmedel som inte är hemliga

Enligt den nuvarande regleringen får inte alla tvångsmedel användas mot barn under 15 år. Utredningen bedömer att de brottsbekämpande myndigheterna, utöver det som gäller i dag, behöver kunna använda avspärning och andra liknande åtgärder, undersökning enligt 28 kap. 10 § rättegångsbalken, kvarstad och förvar mot barn. Utredningen föreslår därför att de tvångsmedlen får användas även mot barn under 15 år. Tvångsmedelsregleringen utgår från att barn i möjligaste mån ska skonas från att utsättas för tvångsmedel. Utredningen anser att kravet på särskilda skäl för att använda tvångsmedel mot barn under 15 år som huvudregel bör behållas. Därför föreslås att det ska krävas särskilda skäl för att få använda avspärning och andra liknande åtgärder och vid kvarstad och förvar mot barn i den åldern.

Utredningen föreslår att möjligheten att använda husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år ska utökas genom att det nuvarande kravet på särskilda skäl tas bort. Det ska inte heller krävas särskilda skäl vid undersökning enligt 28 kap. 10 § rättegångsbalken. Förslagen motiveras huvudsakligen av brottsutvecklingen. Med anledning av Polismyndighetens problem att i vissa fall hinna verkställa kroppsbesiktning av barn föreslår utredningen även att den maximala tiden som barn under 15 år får

hållas kvar för kroppsbesiktning i brottsutredande syfte utökas från dagens tre till sex timmar, med samma möjlighet till förlängning som i dag. Förslagen förväntas leda till att något fler barn som misstänks för brott utsätts för tvångsmedel.

Utökade möjligheter att hålla kvar brottsmisstänkta barn

Utredningen föreslår att polisen får möjlighet att hålla kvar brottsmisstänkta barn, i syfte att skyndsamt överlämna dem till föräldrar, annan vårdnadshavare, en tjänsteman inom socialtjänsten eller någon annan lämplig vuxen person, ytterligare tre timmar, utöver dagens tre timmar. Kvarhållande i sådant syfte föreslås även vara möjligt om ett barn frivilligt har inställt sig till förhör, hämtats eller medföljt till förhör eller om ett barn frigges efter att ha varit anhållen eller häktad. Kvarhållande av sociala skäl fyller en viktig funktion för att skydda barn och se till att de får nödvändigt stöd. Det föreslås vidare att den maximala tiden som brottsmisstänkta barn under 15 år är skyldiga att stanna kvar för förhör förlängs med tre timmar. Samtidigt föreslås att reglerna om när barn i åldern 15–17 år får placeras i polisarrest skärps. Förslaget innebär en mer enhetlig reglering och att färre barn riskerar att drabbas av negativa erfarenheter till följd av en sådan placering. Förslagen förväntas leda till att barn hålls kvar av polisen av sociala skäl eller för förhör i brottsutredningar i något fler fall och under något längre tid än i dag.

Utökade möjligheter att använda biometri i brottsbekämpning

Enligt den nuvarande regleringen får endast biometriska underlag i form av prov för dna-analys, fingeravtryck och fotografi tas upp från barn som misstänks för brott. Biometriska underlag från barn under 15 år får inte tas upp i syfte att uppgifterna ska registreras i polisens biometriregister. Utredningen föreslår att video, röstprov och handstilsprov ska få tas av barn under 15 år som är skäligen misstänkta för brott, om det behövs i en brottsutredning och det finns särskilda skäl. Utredningen föreslår också att prov för dna-analys, fingeravtryck, fotografi, video, röstprov och handstilsprov ska få tas från barn i den åldern som är skäligen misstänkta för brott i syfte att uppgifterna ska registreras i polisens biometriregister över misstänkta.

Om ett barn vid en bevistalan har förklarats ha begått ett allvarligt brott föreslås att han eller hon får fotograferas och att prov för dna-analys och fingeravtryck får tas från honom eller henne, i syfte att uppgifterna ska registreras i polisens biometriregister över dömda. Om underlagen redan har tagits upp i brottsutredningen, eller om uppgifterna finns i biometriregistret över misstänkta, får uppgifterna föras över till biometriregistret över dömda i stället för att barnet utsätts för en ny upptagning.

Utredningen föreslår att det bör vara tillåtet att jämföra uppgifter om dna från en okänd gärningsman med uppgifter om dna från barn under 15 år i dna-baserade släktforskningsdatabaser. Förslagen motiveras främst av de brottsbekämpande myndigheternas behov av att ha effektiva verktyg för att utreda brott som begås av barn. Utredningen bedömer att det inte är proportionerligt att tillåta jämförelser av biometriska uppgifter från brottsutredningar med motsvarande uppgifter om barn under 15 år som finns i register som inte förs i brottsutredande syften. Något sådant förslag läggs därför inte fram. Förslagen förväntas enbart påverka ett fåtal barn, främst barn som misstänks för eller konstateras vara skyldiga till allvarliga brott.

Hemliga tvångsmedel får användas i brottsutredningar
Enligt nuvarande reglering får hemliga tvångsmedel inte användas mot barn under 15 år i brottsutredningar. Utredningen föreslår att hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning ska få användas mot barn under 15 år som misstänks för ett allvarligt brott. Kraven för användning föreslås vara avsevärt högre än de som gäller för användning av sådana tvångsmedel mot personer i straffbar ålder. Tvångsmedlen får bara användas vid misstanke om brott med fyra års fängelse som minimistraff, men för hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning som avser rumsavlyssningsuppgifter ställs krav på misstanke om brott med fem års fängelse som minimistraff.

Hemlig rumsavlyssning och hemlig dataavläsning som avser rumsavlyssningsuppgifter får dock även användas vid terroristbrott. Postkontroll föreslås få användas mot barn under 15 år vid brott mot terroristbrottslagen, om det finns särskilda skäl. Regleringen om hemliga tvångsmedel föreslås tidsbegränsas att gälla i fem år. Förslagen motiveras av brottsutvecklingen och de brottsbekämpande myndigheternas behov av att effektivt kunna utreda brott som barn är delaktiga i. De förväntas påverka ett fåtal barn som är involverade i allvarliga brott.

Hemliga tvångsmedel får användas i underrättelseverksamhet

Enligt den nuvarande regleringen får hemliga tvångsmedel enligt utredningens analys inte användas i underrättelseverksamhet mot barn under 15 år, beroende på att det inte finns något lagstöd för det. Utredningen föreslår att det ska vara tillåtet för Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Tullverket att, efter beslut av åklagare, hämta in uppgifter om elektronisk kommunikation enligt inhämtningslagen, även om tvångsmedlet riktas mot barn under 15 år, om den brottsliga verksamheten innefattar ett allvarligt brott. Likaså får tillstånd beviljas att använda hemlig dataavläsning

för att verkställa inhämtningen. Säkerhetspolisen föreslås få använda tvångsmedel i preventivlagen för att förhindra att barn under 15 år begår brott mot terroristbrottslagen. Sådana uppgifter föreslås även få hämtas in genom hemlig dataavläsning.

Polismyndigheten föreslås inte få tillämpa preventivlagen mot barn under 15 år, eftersom myndigheten har begränsad erfarenhet av att tillämpa de särskilda rekvisit som gäller enligt den lagen, som har skraddarsyttis för Säkerhetspolisens verksamhet. Förslagen motiveras av brottsutvecklingen och de brottsbekämpande myndigheternas behov av att kunna förhindra allvarliga brott som barn är delaktiga i, särskilt brott mot terroristbrottslagen. Förslagen förväntas påverka ett fåtal barn som riskerar att involveras i allvarlig brottslighet. Det föreslås att regleringen tidsbegränsas att gälla i fem år.

Förslagen är förenliga med barnkonventionen och Europakonventionen

Samtliga förslag som rör tvångsmedel mot barn har föregåtts av en analys av behovet och nyttan, vilket har vägts mot integritetsintrånget. Förslagen är förenliga med såväl barnkonventionen som Europakonventionen.

Utredningens förslag om juridiskt biträde för barn

Utredningen föreslår att barns rätt till juridiskt biträde vid utredningar som inleds på begäran av socialnämnden och utredningar enligt 31 § tredje stycket lag 1964:167 med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) utvidgas genom att kravet på synnerliga skäl byts ut mot särskilda skäl. Det föreslås också att barn som häktas på grund av vägran att fullgöra vittnesplikten ska ha en absolut rätt till ett juridiskt biträde. Tingsrätterna föreslås få utökade möjligheter att pröva frågor om juridiskt biträde för misstänkta barn som inte har fyllt 15 år utanför ordinarie tjänstetid. Förslagen stärker barns rättigheter. De påverkar främst barn som är misstänkta för brott.

Utredningens förslag om generella tvångsmedel

Ett snabbare beslutsförfarande för vissa hemliga tvångsmedel

Kriminella sätter i dag i system att ständigt till exempel byta telefon eller användarkonto i syfte att undvika att bli föremål för hemlig avlyssning, hemlig övervakning eller hemlig dataavläsning. För att motverka den informationsförlust som sådant handlande kan leda till föreslår utredningen att det ska införas ett snabbare beslutsförfarande för vissa hemliga tvångsmedel.

En särskilt utpekad befattningshavare vid Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket föreslås få besluta om tillfälligt tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller

hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning av motsvarande uppgifter. Sådana beslut ska bara få meddelas i brådskande fall då åklagarens intermistiska beslut inte kan avvaktas och då kopplingen till den nya telefonen eller telefonnumret är stark. Ett tillfälligt tillstånd förutsätter att det redan finns ett gällande domstolstillstånd om samma hemliga tvångsmedel mot samma person och att det tillfälliga tillståndet inte ges en väsentligt annan omfattning än domstolstillståndet. Beslutet ska omedelbart anmälas till åklagare. Åklagaren ska antingen upphäva beslutet eller fatta ett interimistiskt beslut om tvångsmedlet snarast möjligt. Det beslutet ska prövas av domstol enligt de regler som redan gäller. Beslutsförfarandet ska få användas under en brottsutredning och i vissa fall i underrättelseverksamhet. Det ska inte införas någon särreglering avseende barn under 15 år.

Tvångsmedel inför en eventuell resning regleras

Det saknas i dag en heltäckande reglering för återupptagande av en förundersökning inför en eventuell resning. Utredningen anser att det finns ett praktiskt behov av att i vissa fall kunna använda tvångsmedel redan innan resningsfrågan har prövats. En reglering om vilka tvångsmedel som får användas i en återupptagen förundersökning föreslås därför. Regleringen ska omfatta både resning till förmån och till nackdel för en tidigare tilltalad. Ändamålet med tvångsmedelsanvändningen ska vara att berika underlaget i resningsärendet. Det ska vara fråga om ny bevisning som inte är möjlig att få fram på annat sätt än genom tvångsmedlet. Vilka tvångsmedel som får användas ska framgå av en uttömmande uppräkningslista. De tvångsmedlen är beslag, penningbeslag, biometrisk autentisering, reell husrannsakan, genomsökning på distans, kroppsbesiktning och åtgärder enligt 28 kap. 14 § rättegångsbalken. Beslut om sådana tvångsmedel ska normalt fattas av åklagare.

En grupp av personer får hållas kvar

Utredningen föreslår att det ska införas ett nytt tvångsmedel som möjliggör för Polismyndigheten att hålla kvar en grupp av personer. Det ska få göras under en förundersökning i syfte att identifiera deltagarna i gruppen. Det ska krävas att det är uppenbart att misstänkta, brottsoffer eller vittnen ingår i en klart avgränsad grupp och att misstanken avser ett brott med minimistraff om fyra års fängelse eller ett försök till ett sådant brott. Kvarhållandet får inte pågå längre tid än en timme eller, om det är av synnerlig vikt för att genomföra identifikationen, ytterligare en timme. Polismyndigheten får besluta om åtgärden. Ingen särreglering införs för barn under 15 år. Förslaget motiveras av Polismyndighetens behov av att kunna hålla kvar främst större grupper för att effektivt kunna utreda allvarliga brott.

Utredningens övriga förslag

Underrättelseverksamheten bör regleras

Av rättssäkerhetsskäl bör enligt utredningens mening de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet regleras. Även hänsynen till enskildas integritet talar för det. Det förutsätter en särskild utredning och något förslag läggs därför inte fram.

Vissa frågor om underrättelser

Utredningen föreslår förenklingar när det gäller kravet på att åklagare vid ett personligt möte ska underrätta ett barn om straffvarning eller åtalsunderlåtelse. Ett sådant möte får genomföras digitalt, om det är lämpligt. Skyldigheten att underrätta en ung lagöverträdare om beslut om åtalsunderlåtelse ska bara gälla vid åtalsunderlåtelse enligt 20 kap. 7 § första stycket 4 rättegångsbalken. Åklagare, i stället för domstolar, ska enligt utredningens förslag underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden när en domstol har beslutat i frågor om tvångsmedel enligt 6 b § preventivlagen och 21 § lagen om hemlig dataavläsning.

Förslagen är förenliga med Europakonventionen

Utredningen bedömer att även de generella förslagen som avser tvångsmedel står i god överensstämmelse med kraven i regeringsformen och Europakonventionen.

Konsekvenser

Allmänt om konsekvenserna

Merparten av utredningens förslag förväntas leda till att de brottsbekämpande myndigheterna kan bedriva effektivare utredningar om brott som barn har deltagit i, vilket i sin tur förväntas leda till att fler sådana brott klaras upp. Vidgade möjligheter att ta upp och registrera biometriska underlag från barn förväntas ha samma effekt. Förslagen att införa möjlighet att använda hemliga tvångsmedel i underrättelseverksamhet mot barn under 15 år förväntas leda till bättre möjligheter, framför allt för Säkerhetspolisen, att förebygga, förhindra och upptäcka allvarliga brott som barn deltar i. Förslagen som rör barn bedöms generellt bidra till att motverka barns brottslighet. Det förväntas bidra till att färre brott begås. De förslag som är generella, och alltså inte bara avser barn, syftar också till att brottsutredningar ska kunna bedrivas mer effektivt. På så sätt förväntas fler brott bli uppklarade.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget att förlänga fristen för den sammanhängande tid som barn som utgångspunkt får vara häktade bedöms leda till ökade kostnader för Kriminalvården. Kostnaderna bedöms inte kunna

rymmas inom befintliga anslag varför anslaget till Kriminalvården föreslås höjas med 6 miljoner kronor per år från och med den 1 juli 2026. Utredningen bedömer att förslagen leder till något ökade kostnader för Sveriges Domstolar, Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. Kostnaderna bedöms rymmas inom myndigheternas befintliga anslag.

Konsekvenserna för barn

Förslagen påverkar framför allt barn i åldern 12–15 år som misstänks för allvarliga brott. Även andra barn som till exempel riskerar att hamna i kriminalitet eller barn som är syskon, vänner och bekanta till brottsmisstänkta barn påverkas av förslagen. Vissa förslag stärker barns rättigheter eller minskar incitamenten att dra in barn i kriminalitet. De flesta av förslagen leder emellertid till ökade risker för intrång i barns personliga integritet.

Övriga konsekvenser

Förslagen innebär även ökade risker för intrång i den personliga integriteten för det begränsade antal personer över 15 år som kommer att drabbas av den utökade användningen av tvångsmedel.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026. I fråga om häktning av den som inte har fyllt 18 år föreslås äldre föreskrifter gälla för häktningsbeslut som har verkställts före ikraftträdandet

Ärendets beredning

Tjänsteutlåtandet har utarbetats inom avdelningen för strategi och utveckling. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 12 februari 2025. Funktionshinderrådet har getts möjlighet att behandla ärendet den 13 februari 2025.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Samhällsutvecklingen

Förvaltningen instämmer i problembilden och för samhällsutvecklingen som det redogörs för i utredningen, till exempel ökningen av antalet beslutade brottsmisstankar enligt LUL avseende vissa allvarliga brott, särskilt mord och att allt fler barn under 15 år misstänks för delaktighet i sådana brott. Barn och unga som grupp begår brott i förhållandevis stor utsträckning. De är överrepresenterade i statistik över misstänkta personer och när det gäller antal lagföringar. För samtliga brottstyper utom stöld är det vanligast att pojkar är delaktiga i brott. Förvaltningen noterar därför att förslagen som denna utredning ger, med största sannolikhet kommer rikta sig främst mot pojkar.

innebär att det föreligger ett behov av att lagstiftningen måste förändras, för att alla barn ska få det skydd och stöd som de behöver och har rätt till.

Styrdokument och barnkonventionen

Det finns flera styrdokument inom Stockholms stad med koppling till brottslighet, brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete.

Stockholms stads strategi 2023-2026 för att förhindra att barn, unga och unga vuxna dras in i kriminalitet innehåller fyra övergripande områden:

- strukturerad samverkan
- förskola, skola och fritid som skyddsfaktor
- våldsprevention med ett jämställdhetsperspektiv
- civilsamhälle och näringsliv

Utifrån strategin pågår ett intensivt arbete inom staden med att förhindra att barn och unga dras in i kriminalitet samt att de ska få kunskapsbaserade insatser med fokus på både skydd och stöd.

Sedan 2020 är FN:s konvention om barnets rättigheter lag i Sverige vilket innebär att barnkonventionen är tillämplig och ska beaktas i alla processer som direkt eller indirekt påverkar barn. Alla barn har samma rättigheter oavsett om barnet brutit mot lagen eller har en relation till någon som gjort detsamma, och myndigheter ska i första hand beakta vad som bedöms vara till barnets bästa i alla processer och i all verksamhet som vänder sig till barn. Barns bästa ska – oavsett livssituation – väga tungt i myndigheters bedömningar och alla barn ska ges lika möjligheter att vara delaktiga i de beslut som tas och rör barnet eller den unge själv. Dessa rättigheter tjänar också som tillvägagångssätt för att främja ett gott liv och förebygga kriminalitet. Barn och unga som inte diskrimineras utan som får erfarenhet av demokrati och som upplever sig bli hörda och respekterade, och inte främst ses som potentiella brottslingar, får goda möjligheter att bidra till ett tryggt och demokratiskt samhälle.

Utredningens förslag

Det finns flera återkommande underrubriker i utredningen om att barn påverkas av utredningens förslag. Det gäller bland annat häktade barn, fler typer av tvångsmedel och utökad möjlighet att hålla kvar brottsmisstänkta barn av sociala skäl.

Förslagen påverkar bland annat straffmyndiga unga genom längre häktetider och utökade befogenheter av tvångsmedel både gällande barn och unga under och över 15 år gamla. Utökade möjligheter att använda tvångsmedel mot brottsmisstänkta barn under 15 år drabbar inte bara barn som faktiskt har begått brott utan även barn som är misstänkta men som inte har begått något brott. Sänkta krav för användning av tvångsmedel såsom husrannsakan och

kroppsvsitation kan leda till att fler barn kan komma att utsättas för åtgärderna. Det innebär att inte bara barn som är misstänkta för allvarlig eller omfattande brottslighet eller som påträffas med egendom av betydande värde kan komma att utsättas för tvångsmedlen, utan även barn som är misstänkta för mindre allvarliga brott eller som påträffas med egendom av något lägre värde.

Husrannsakan kan inte bara komma att drabba barnet, utan även indirekt barnets föräldrar och syskon, om den genomförs i bostaden. Det kan därför också behöva finnas starkt anhörigstöd för syskon eller föräldrar som upplever en husrannsakan på ett sätt som påverkar dem negativt.

Utredningen redogör för effekterna av utökade möjligheter för att ta upp biometriska underlag från barn både gällande barn under och över 15 år. Vidare redogörs för effekterna av användandet av hemliga tvångsmedel. Förvaltningen saknar genomgående en barnkonsekvensanalys om hur utredningens förslag påverkar barn och unga mer än de konstateranden som utredningen gör. På flera områden i utredningen saknas det resonemang eller förslag om kompensatoriska åtgärder. Förvaltningen anser att det behövs en djupare analys ur ett barnrättsperspektiv i utredningen av hur förslagen kommer att påverka barn och unga på kort och på lång sikt. Det är avgörande att lagändringar syftar till att stärka skyddet för barn och säkerställa att deras behov och rättigheter beaktas.

Omvärldsbevakning

I SOU 2018:85 *Slopad straffrabatt för unga myndiga, Betänkande av Ungdomsreduktionsutredningen* finns ett särskilt avsnitt om forskningsläget inom psykologin. Där redogörs för tre skäl till varför unga lagöverträdare ska särbehandlas. Skälen är outvecklad ansvarsförmåga, att unga är typiskt sett mer psykologiskt känsliga för bestraffning än vuxna och att samhället behöva visa tolerans för den unges mognadsprocess. Grunden för detta är att senare tids psykologiska forskning talar för att människor i de sena tonåren och de första åren efter att ha fyllt 20 år är mindre mogna än äldre människor i flera viktiga avseenden. Anledningen till att förvaltningen lyfter upp denna psykologiska forskning är att det saknas i denna utredning och att flera av förslagen innebär en ansvarsförskjutning där även barn under 15 år berörs.

I regeringens skrivelse 2024/25:9 *Riksrevisionens rapport om statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen*, instämmer Regeringen i Riksrevisionens bedömning. Den bedömning som Riksrevisionen gör är att det är viktigt att barnets rättigheter uppmärksammas och fångas upp på ett tidigt stadium i lagstiftningsprocessen i underlag till förslag till lagändringar i

frågor som rör barn och i andra relevanta underlag för regeringens beslut inom olika områden. Om barnets rättigheter beaktas redan på utredningsstadiet och synliggörs i utredningarnas betänkanden, kan det bidra till att fördjupa diskussionen om de framlagda förslagen och ge ett bättre underlag inför det efterföljande lagstiftningsarbetet.

I rapporten *LVU-kampanjen* från försvarshögskolan som genomförts på uppdrag av Myndigheten för psykologiskt försvar, framkommer att misstro mot svenska myndigheter inte är något nytt fenomen. Enligt rapporten har den så kallade LVU-kampanjen i kombination med koranbränningarna under 2022 och 2023 skapat ett ny och skarp hotbild i och mot Sverige. Därför behövs inte enbart förebyggande åtgärder mot desinformation utan också omfattande förtroendeskapande insatser. Förvaltningen ser en risk att tilliten till socialtjänsten kan komma att försvagas när repressiva inslag införs, där socialtjänsten blir en av flera samhällsaktörer som ska bära upp detta.

Ekonomiska konsekvenser

Det finns också behov av en djupare analys av de ekonomiska konsekvenserna för socialtjänsten då flera av förslagen även påverkar socialtjänstens arbete. Till exempel om socialtjänsten ska närvara vid husrannsakan gällande barn under 15 år.

Positiva effekter av förslagen

Slutligen vill förvaltningen också framföra att det är positivt att utredningen föreslår att barn ska prioriteras framför vuxna vid identifieringen vid grupp kvarhållande samt att rätten till juridiskt biträde utökas. De utökade möjligheterna att kvarhålla brottsmisstänkta barn, ger mer skydd och stöd för dessa barn. Vissa av förslagen i utredningen innebär att barn och unga kan komma att avskrivas från brottsmisstanke, vilket är till fördel för barnet eller den unge.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Veronica Wolgast Carstorp
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Lina Blombergsson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilaga

1. Remiss Effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare (SOU 2024:93)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Wolgast Carstorp, Socialdirektör	2025-02-04
Lina Blombergsson, Avdelningschef	2025-02-04